

del cap del municipi, a mig camí de Gavarra.

PRON. MOD. Crec haver oït *kortiyuda*, 1957, al Puig de Rialb i a Gavarra (xviii, 27 ss., 67 ss.).

MENCIONS ANT. 839, *Acta C.SdUrg.*: *Curtizda* a l'Acte i en la còpia del S. xii (no figura en el Capbreu més vulgar); citat després de Valldarques (*Archas*) i *Lazovez* (que era damunt i a l'O. d'Oliana, per tant molt prop a l'E. de Cortiuda) i abans de Pallerols de Rialb, i el Rialb Sobirà i Sotirà (ed. PPujol, n.º 123); 1024: El bisbe St. Ermengol d'Urgell, celebra a Ponts un plet amb el monestir de Sta. Cecília d'Alins (25 k. dret al N.) sobre la propietat de l'església de *Curticita* i els delmes de Castellbò (Abadal, *Cat. Car.* II, 283.26 resumeix així un doc. que Baluze tragué del Cart. d'Urgell, fº 80, doc. 228); 1050: «*alaude quod est infra castro de Peramola, in loco que vocitant Spelunchas Estremeras* --- afr. or. flumen *Segor*, occ. Pozo de *Calbila*, circi in *Corticita* sive in *Clabas*» (lleg. a l'arx. de Sol.).

ETIM. Meyer-Lübke, en el seu estudi dels noms de l'Acta d'Urgell (BDC XI, 3) d'origen «pre-romà ibèric», seguint el bon mètode que els agrupa per terminacions característiques, tot trobant-ne molts en -BIDE/BITE (*Carcobite* i altres), n'adjudica només dos a una terminació -CITA: aquest i un altre, probablement amb raó. Convé, doncs, en aquest obscur problema, estudiar en apèndix aquest altre nom, d'un lloc i parròquia, avui oblidats, però repetit en altres cites medievals, segons les quals es devia trobar en el mateix vessant del Segre, i una trentena de k. més al Nord.

839: *Tauarcita*, a l'Acta, *Tauarceda* en el Capbreu més vulgar, *Tauarzedda* a la còpia del S. xii (ed. Pujol, n.º 58), citada després d'Elins del Cantó, Berén, Guiló i seguit de Vila-rúbia i La Vansa. Aquí, doncs, no s'hauria produït encara la síncope de la *í* postònica, en les dues primeres variants mentre que ja hi és en la forma *Curtizda* de l'Acta, però el paralelisme entre els dos noms és real, vist el conjunt de les altres mencions: en part per llatinització (com suggeria el mestre) en part per notació aproximada.

975: «--- eredes de *Tauarcedas*» (*Urgellia* II, 118.12). Existia encara com a parròquia en el S. xii, car amb data 1135 hi ha la «sig. Petri Presbyteri de *Tauarzedda*», en un doc. que veig cosit al cartoral de Donacions diverses de l'arxiu de la Seu. Devia ser uns 30 k. dret al N. de Cortiuda al mateix costat del Segre.¹

És prudent desconfiar de terminacions rares, sobretot tenint en compte la possible llatinització artificial de les mencions documentals (ja reconeguda per M-Lübke). No hi ha dubte que els noms en -BIDE, són nombrosos en la toponímia de l'Acta SdUrg. i, segons etimologies ben provades, de NLL de la zona, i de les regions de substrat bascoide o ibèric: era el nom ibero-basc del 'camí'; en algun d'ells apareix en variants secundàries. Recordem *Carcolze* KARRI-KÓ-BIDE, *Bajande* < BAIÁMIDE < MEIÁBIDE (a base del qual M-Lübke suposava una terminació -MITE), *Úbeda* IDÚBEDA, *Oróspeda* < *orotz-beda*, i el paral·lel *Olo(r)bite* de la seva variant OROTZ-BIDE.

En tot això anem reconeixent les variants BIDE/BITE/BEDA, d'un element en el fons idèntic (expli-

cables per fets morfològics de la llengua pre-romana). Després hem anat trobant *Galleuda* (a l'Alt Rialb, uns 4 k. O. de Cortiuda) < paleo-basc GAILÚBIDE, -A (E.T.C. II, 204), *Tulleuda* TULLÓ-BIDE, prop de *Ventolre* VINTÓ-BIDE, tots dos sota la serra de Busa (Alt Cardener), *Currolda* poc més enllà d'Isona (que és 9 k. a l'O. de *Galleuda*) (i té inicial comuna amb els immediats topònims bascoïdes *Carreu* i *Carrànima* (v. supra), si bé amb el canvi en *l* de la *μ* (< B), que tenim també en altres noms en -BIDE/A com *Canalda* (*Kanavita* a l'Acte SdUrg.). V. infra els detalls de tot això a l'art. *Galleuda*.

Cal, doncs, sospesar la possibilitat que en la terminació de *Cortiuda* i *Tavarzda*, en lloc del -CITA postulat per M-Lübke, s'amagui alguna disfressa del repetidíssim -BIDE/BEDA, nom ibero-basc del camí. Com demostrà Grammont (i resta solució ben probable,² contra els acrobatismes escèptics d'estudiosos llepafils en Fonètica), el pas a *μ* de la *ð* pre-catalana < c¹ es féu passant per *b*. Preguntem-nos si *Cortiuda* no podria venir també de -BIDE començant per ser *Kortifβda*. Però caldria suposar una llatinització a la inversa: en un moment en què encara *deu* DECEM, *diu* DICIT, *preu* PRETIUM sonessin *deβ*, *diβ*, *preβ*: uns curials, suposant que la *β* de *Cortifβda* venia de c^o, com en aquells mots corrents, haguessin fabricat a la inversa les grafies *Corticita*, *Curtizda* etc. És molt suposar; i el cas de *Tavarcita* on la consonant, trobant-se recolzada en la R, era insonoritzable, i no trobant-se darrere vocal ja no hi ha la inducció d'aquells DECEM/DICIT/PACEM etc., obliga decididament a deixar córrer aquesta forçada hipòtesi.

El que no hem d'abandonar de cap manera, és la presumpció d'etimologia bascoïde creada, ja en temps de M-L., i ara molt més, per la preponderància aclaparadora dels NLL basco-iberoides entre els topònims pre-romans del Nordoest. Ens hi indueix sempre llur gran proporció entre tots els d'aquesta zona, si doncs no hi ha indicis clars d'altra cosa. Però encara que suposem que *Cort-* fos aquí el que sembla, ens priva d'assimilar-ho al cas corrent dels cpts. d'aquest mot romànic, la forma de la terminació. En efecte és inconciliable amb qualsevol sufixos romànics, o amb cap NP conegut; res no hi ha vagament semblant entre els NPP germànics, que formen la majoria dels combinats amb *cort*. Només hi podríem creure, per poc que allí trobéssim a -cita una explicació versemblant; si no, tornarem al costat que intuïm.

En punt a *Tavarcita* ens orienta ja la semblança amb una sèrie de NLL d'aquestes comarques: *Tabar-* ens recorda *Tavascan*, *Tabiarte* (pda. muntanyenca de Caregue), *Taüll*, *Taiuja* etc. (V. supra s. v. *Aguja* i *TVBoi* II, 20) etc., afèresi tots ells de ATA- 'portell, port, porta', o d'ATA-BE- 'sota els ports o portelles'; d'altra banda la terminació de *Estavar* (E.T.C. I, 159-161) < bc. ESTABARR 'sota la closa'; i els en -UNITZE, com ATAUNITZE, tractats s. v. *Adons*. Per a *Tavarcida* res ens dissuadeix de suposar-hi un compost o deriv. d'un *TABARR, paral·lel d'*Estavar*, ara amb el sentit 'per davall de la portella o dels ports': puix que som en un paratge